

Asya Studies

Akademik Sosyal Araştırmalar / Academic Social Studies
Year: 9, Number: 31, p. 235-248, Spring 2025

Giresun'da Sinema Faaliyetleri (1914-1980)* *Cinema Activities in Giresun (1914-1980)*

ISSN: 2602-2877 / E-ISSN: 2602-263X

Araştırma Makalesi
Research Article

Makale Geliş Tarihi
Article Arrival Date
27/01/2025

Makale Kabul Tarihi
Article Accepted Date
24/03/2025

Makale Yayın Tarihi
Article Publication Date
25/03/2025

Asya Studies

Dr. Ali Yılmaz
Giresun Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Bölümü
yilmazali2828@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8907-0248

*Bu makale yazarın doktora tezinden türetilmiştir.

Öz

Bu araştırmada, Giresun'da 1914-1980 yılları arasında sinema alanındaki gelişmelerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Giresun'da sinema faaliyetlerine, ilk olarak Gayrimüslimler tarafından 1914 yılında Pavlidis sinemasının açılmasıyla başlanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun merkez ilçesinde bu sinema ile sinemacılık sektörü tek elden yürütülmüştür. Ardından 1949 yılında İnci sinemasının faaliyet göstermesiyle birlikte merkezdeki sinema sayısı ikiye ulaşmıştır. 1950 yılından itibaren gerek merkez ilçede ve gerekse Giresun'un diğer ilçelerinde sinemalar artmaya başlamıştır. Özellikle merkez ilçede sırasıyla İnci, Yeni, Park, Yıldız, Sahil, Şehir ve Uğur sinemalarının hizmete girmeye başlamasıyla kentte sinemaya olan rağbet giderek artmaya başlamıştır. Bilhassa modern anlamda Şehir sinemasının faaliyete girmesiyle birlikte bu dönem itibarıyla kentte sinema sektörü zirveye ulaşmıştır. Bu sinemalar kentte sadece sosyal ve kültürel alanda kalkınmayı sağlamak ile beraber aynı zamanda dönemin siyasi ve ekonomik gelişmelerinin de odak noktası olmuştur. Halk tarafından 1960'lı ve 1970'li yıllarda sinemalara olan ilgi 1970'li yılların ortalarından itibaren TV'nin gelişi, sinemalarda gayri ahlaki filmlerin gösterimi ve sinema salonlarının başka amaçlarla da kullanılması gibi nedenlerden dolayı sinemalara olan ilgi azalmıştır. Bilhassa merkez ilçe dışındaki diğer sinemalarda salonlar, sinema filmlerinden çok düğün ve eğlencelerin yapıldığı mekânlar hâline gelmeye başlamıştır. Bu gelişmeler ile birlikte kentin kültürel kalkınmasına önemli derecede etken olan sinemalar, 1980'li yılların başından itibaren tek tek kapanmaya başlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Giresun, Sinema, Pavlidis, Uğur, İnci

Abstract

This research aims to reveal the developments in the field of cinema in Giresun between 1914 and 1980. Cinema activities in Giresun first began with the opening of the Pavlidis Cinema in 1914 by non-Muslims. In the early years of the Republic, the cinema sector was carried out by a single source in the central district of Giresun with this cinema. Then, with the opening of the İnci Cinema in 1949, the number of cinemas in the center reached two. From 1950 onwards, cinemas began to increase both in the central district and in other districts of Giresun. Especially with the opening of the İnci, Yeni, Park, Yıldız, Sahil, Şehir and Uğur cinemas in the central district, the demand for cinema in the city began to increase gradually. Especially with the opening of the Şehir Cinema in the modern sense, the cinema sector in the city reached its peak as of this period. These cinemas not only provided social and cultural development in the city, but also became the focal point of the political and economic developments of the period. The interest in cinemas by the public in the 1960s and 1970s decreased in the mid-1970s due to reasons such as the advent of TV, the screening of immoral films in cinemas, and the use of cinemas for other purposes. Especially in other cinemas outside the central district, the halls began to become places where weddings and entertainments were held rather than movies. With these developments, cinemas, which were an important factor in the cultural development of the city, began to close down one by one from the beginning of the 1980s. In accordance with the purpose of the research, the document review method, a qualitative research method, was used.

Keywords: Giresun, Cinema, Pavlidis, Uğur, Pearl

Atf Bilgisi / Citation Information

Yılmaz, A. (2025). Giresun'da sinema faaliyetleri (1914-1980). *Asya Studies*, 9(31), 235-248.
<https://doi.org/10.31455/asya.1627729>

GİRİŞ

Giresun'un sinema faaliyetleri konusunda birtakım çalışmalar yapılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle Cumhuriyet dönemi ile birlikte şehrin önemli kaynaklarından Güzel İstanbul Matbaası tarafından yayınlanan Giresun 1967 İl Yıllığı ile Giresun Valiliği tarafından yayınlanan Cumhuriyetin 50. Yılında Giresun 1973 İl Yıllığı adlı çalışmalar önem arz etmektedir. Modern anlamda ise Mehtap Özsoy'un Pavlidis'ten Uğur'a Giresun'da Sinemanın Toplumsal Tarihi (1914-1990)-Yeni Sinema Tarihi Çalışmaları, Yöntemler-Yaklaşımlar, Sadık Sarısamın'ın Giresun Basınına Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun'da Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Hayat ve Aydın Gülşen'in Giresun'da Sosyal, Ekonomik, Siyasi ve Kültürel Yaşam (1945-1960) adlı çalışmalar yapmışlardır. Ayrıca Nazım Elmas'ın Giresun'da Kültür ve Sanat ve Hüseyin Gazi Menteseoğlu'nun Giresun'da Kültürel Kurumlar adlı çalışmaları da kentin sinema tarihine ışık tutmuştur. Bu araştırmada ise adı geçen eserlerin yanında Giresun'un yerel gazeteleri incelenerek, mevcut bilgilerin yanı sıra farklı verilerin ilk kez ortaya konması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışma, kentin sinema ile ilgili diğer çalışmalardan, yerel gazetelerden elde edilen veriler sayesinde farklılık göstermiştir. Dolayısıyla çalışma, yerel gazetelerin ve diğer kaynakların derlemesinden teşekkül etmiştir.

Giresun; sinema ile tanışmada tiyatrodaki olduğu gibi ilk sıralarda yer almıştır. Bu faaliyetler, şehrin Tepebaşı mevkiinde azınlıkların ön ayak olması yoluyla kent yaşamına girmiştir (Elmas, 2023: 196; Menteseoğlu, 2023: 204, 219; Özsoy, 2023: 84). Giresun'a ilk sinemanın Balkan Savaşları döneminde 1912 yılında geldiği rivayet edilmekle birlikte, şehirde bu faaliyetler esaslı olarak 1914 yılında başlamıştır. Giresun'da açılan ilk sinema; Pavlidis İstiklal/Lale Sineması'dır (Balcı, 2012: 136; Elmas, 2023: 196; Giresun Valiliği, 1974: 88; Gülşen, 2014: 71; Gürsoy, 2000: 8; Menteseoğlu, 2023: 219-220; Özsoy, 2023: 9-10, 48, 82-84). Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren sinema kentte olabildiğince rağbet görmeye başlamıştır. Başlangıçta kadınlar ve erkekler ayrı bir şekilde sinemaya giderken, bu dönemde Cumhuriyetin değerlerine uygun olarak sinemada birlikte yer almaya başlamışlardır. Böylece Giresun sosyal hayatında sinema her kesimden insanın ilgi duyduğu, kaynaştığı nezih bir eğlence mekânı hâline gelmiştir. Kentte sinema özellikle Pazar günlerinde pazar pidesi, simit ve Talat Varol gazozlarıyla özdeşleşmiştir. Ancak sinema ilk dönemlerinde dinamik bir işleyişe sahip olmamakla birlikte, kentte sadece bir sinema faaliyet göstermiştir. Bu sinema ise mekânsal olarak birinci ve ikinci sınıf loca, birinci ve ikinci mevki şeklinde dört bölüme ayrılmıştır. Küçük salonlarda başlayan faaliyetler, 1950'li ve özellikle 1960'lı yıllarda büyük salonlara taşınmıştır. Böylece sinemalar kurumsal hâle getirilmiştir (Elmas, 2023: 197; Giresun Valiliği, 1974: 88; Gülşen, 2014: 71; Menteseoğlu, 2023: 219; Özsoy, 2023: 9,41, 78-79, 113-114, 163-164, 172-173).

Giresun'da 1950'li yıllardan 1970'li yıllara değin radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmadığı ve insanların bir araya gelip sosyalleşebileceği mekânların oldukça kısıtlıdır. Bu dönemde sinema, kent hayatının monoton dünyasından seyirciyi çekip başka dünyalara taşıyan heyecan verici bir pratik ve tutku olmaya başlamıştır. Özellikle 1950'lerde elektriğin yaygınlaşmasıyla, 1960'larda fabrikaların kurulmasıyla, kısmen de olsa kasaba ve kent merkezlerine doğru yaşanan göç gibi nüfus dinamikleriyle birlikte şehirde sinema salonları giderek artmaya başlamıştır. Bu yıllarda Park, Yıldız, Sahil, Saray, Yeni ve Şehir sinemaları kent merkezinde hizmete girmiştir (Giresun Valiliği, 1974: 88; Güzel, 1968: 263; Özsoy, 2023:

10, 37, 132, 134, 136, 149, 248, 284). Giresun'da sinemanın gelişimi ve salon sayılarındaki bu artış, 1960'larda kentte nüfus artışı, kentleşme, ulaşım yolları, elektrik apartmanlaşma, memur ve işçilerden oluşan kentli sınıfın artması gibi yaşanan kimi dönüşümlerle yakından ilişkili olmuştur. Şehir merkezinde 1960'lı ve 1970'li yıllarda kentleşmenin de etkisiyle sinema işletmecileri arasında rekabet ortamı oluşmaya başlamıştır. Bu bağlamda işletmeciler arasında giderek rekabet keskin hâle gelerek, mahalleler ile iç içe olan sinemalarda film reklamları, afişler ile bu mekânların tanıtımı yapılmıştır (Özsoy, 2023: 132, 134, 136, 145, 284).

Giresun'da sinemalar 1970'li yıllarda da kentin en önemli ve dinamik yaşam alanı olmaya devam etmiştir. Dolayısıyla 1960'lı yılların sonu ve 1970'li yılların başında kent merkezinde lojmanlar, işçi konutları, PTT binaları, oteller, gazinolar, pasajlar ve elektrik santral binaları gibi modern yapıların inşa edilmiştir. Dolayısıyla kentteki bu dönüşümden sinemalar da etkilenmiştir. Öncelikle iki kat olan sinema binaları, çok katlı olarak işletilmeye başlanmıştır. 1970'li yılların sonuna kadar, küçük bir kent olan Giresun'un neredeyse tek eğlencesi sinema olmuş, sinema salonlarında tiyatro gösterimleri ve konser etkinlikleri düzenlenmiştir. Bir taraftan bu salonlarda dönemin ünlü tiyatro oyuncularından sahnelenen tiyatro oyunlarının yanı sıra çeşitli tiyatro grupları tarafından oynanan oyunlar da sergilenmiştir. Diğer yandan ise sinema konser etkinliklerinde Giresun Musiki Derneği ile Grup Medler önemli rol üstlenmişlerdir (Giresun Valiliği, 1974: 88; Özsoy, 2023: 37, 137-138, 171, 174-177, 273, 291).

Bu sinema salonları, 1970'li yılların sonlarına doğru kente TV'nin gelişi, Yeşilçam kaynaklı pornografik filmler, videokasetlerin yaygınlaşması ve nihayetinde darbe ile birlikte, mahalle ile bağıni zayıflatmıştır. Bu durum sinemaların halktan rağbet görmemesine neden olmuştur. Özellikle pornografik film gösterimleri, sinemanın bir parçası olan ailenin bu mekânlardan uzaklaşmasına sebebiyet vermiştir. Uğur sinemasına dönüşen tarihi Pavlidis/Lale sineması bu filmlerin en bariz örneğini teşkil etmiştir. Böylece insanlar film izlemek, konsere gitmek yerine TV'nin de etkisiyle evlerde toplanmaya başlamıştır. Buna karşın sinema salonlarında, bu dönemin sonundan 1980'li yılların başına değin hem halkın sinemaya ilgisini arttırmak ve hem de başka etkinliklerle kazanç sağlamak adına düğün ve kına gecesi gibi eğlenceler için de kiraya verilmiştir. Ancak bu önlemlere rağmen salonların çoğu 1980'li yılların ortalarında yıkılarak kentte mekânsal dönüşüm yaşanmıştır. Sinema Caddesi olarak bilinen Sokakbaşı ve çevresindeki dükkânlar, salonlar kapatılarak, özellikle 1970'li yıllarda başlayan sinemadaki canlılık dönemi 1980'li yılların başında sona ermiştir (Güzel, 1968: 263; Özsoy, 2023: 10, 178, 180-181, 260-261, 263, 265-267, 273-274, 291).

Giresun'da sinemalar 1960-1980 yılları arasında sadece film izleme, eğlenme ve sosyalleşme mekânları olmayıp, aynı zamanda siyasi gelişmeler ile çatışmaların yaşandığı mekânlar da olmuştur. Bu bağlamda hem 1960 hem de 1980 darbesi yani bu iki darbe arasındaki dönemde özellikle sağ-sol kutuplaşması, sendikal mücadelelerin yoğunlaşması gibi nedenlerden dolayı Giresun'da sinemalar, önceki dönemlere kıyasla politik olmaya başlamışlardır. Öncelikle kentte 1960'lı yıllarında radyo yeterince yaygınlaşmadığından dolayı radyonun görevini sinemalar üstlenmiştir. Dolayısıyla ülkede gelişen politik olaylar sinema vasıtasıyla halka duyurulmuştur (Özsoy, 2023: 205, 210, 267-268, 285-287). Özellikle 1960 yılında Yassıada gelişmeleri, sinema salonlarından takip edilmiştir. Yassıada Saati olarak bilinen radyo yayınları, filmlerden önce Giresun'daki sinema seyircisine dinletilmiştir. Akabinde 1960'lı ve 1970'li yıllarda sinemalar çoğalmaya başlayarak, o dönem sendikalaşma

ve dernekleşmenin de etkisiyle, sinema salonları, kimi zaman siyasi grupların, derneklerin, partilerin ve sendikaların etkinlikleri için kiraya verilmiştir. Bu bağlamda TÖB-DER üyesi öğretmenlerin oyunları sinemalarda sahnelenmiştir. Ardından 1970'li yıllarda Dev-Genç grubu Giresun sinemalarında etkinlik düzenlemişlerdir. Bu arada SEKA ve Fiskobirlik'te çalışan işçiler ve memurlar da sinemalara rağbet ederek, bu kesimden insanlara sinemalarda siyasi ağırlıkta filmler gösterilmiştir (Gül, 2019: 128; Özsoy, 2023: 132-135, 205, 210, 217, 267-268).

Bu dönemde şehirdeki sinemalar siyasi gruplara göre de şekillenmeye başlamıştır. Saray sineması daha çok ülkücülerin, Şehir sineması ise sol grupların tercih ettiği sinemalar olmuştur. Öte yandan sinemalar, her kesimden insanın bu mekânlardan istifade etmek için taktiksel yöntemlere başvurdukları bir mekân hâline de gelmeye başlamıştır. Çocukların biletçilere görünmeden sinemaya girmek, bedava film izlemek için çabalamaları, Dalton kardeşler öncülüğünde sinema biletlerinin türlü oyunlarla karaborsaya düşmesi faaliyetleri, sinemaya gizli bir şekilde alkollü içeceklerin sokulması, sevgililerin gizlenme ve buluşma mekânı olması gibi nedenlerle de bu dönemde sinemalar taktiksel mekân olarak kullanılmıştır. Ayrıca bu dönemde sinemalar arası rekabetin olmasından dolayı da sinema işletmecileri tarafından taktikler geliştirilmiştir. Bir sinema işletmecisi, filmleri iki parça hâlinde bobinlere sararak, aseton aracılığıyla filmleri kesintisiz oynatmıştır. Bu durum ise bir sinemanın diğer sinemaya göre daha çok tercih edilmesine sebebiyet vermiştir (Özsoy, 2023: 142, 184, 186, 210, 225, 227-228, 231-232, 234, 236, 267-268, 285-287).

Bu çalışmada Giresun ilindeki sinema faaliyetlerinin 1914 ile 1980 yılları arasındaki gelişimini incelemek amaçlanmıştır. Öncelikle yerel gazetelerden elde edilen verilere göre çalışmanın şekillenmesi önemli ölçüde sağlamıştır. Giresun'da sinema faaliyetlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesine yönelik olan bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Giresun'da Cumhuriyetin ilk yıllarından 1980 yılına kadarki süreçte kentteki sinema hizmetleri nasıl bir seyir izlemiştir?
2. Giresun ilinde sinema alanındaki gelişmelerde Giresun halkının nasıl bir katkısı olmuştur?
3. Giresun'da Cumhuriyetin ilk yıllarından 1980 yılına kadar faaliyet gösteren sinemalar kentin kültürel, sosyal ve siyasi yaşamına yeterli derecede etkili olmuş mudur?
4. Giresun ilinde Cumhuriyetin ilanından 1980 yılı arasında sinema alanındaki gelişmeler bir sonraki döneme nasıl bir zemin hazırlamıştır?

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yönteminin veri toplama tekniklerinden biri olan Betimsel tarama yöntemine uygun bir metot kullanılmıştır (Alaca, 2024: 3; Yılmaz, 2024: 250). Bu bağlamda Giresun merkez ilçesinde yer alan Pavlidis, İstiklal, Lale, İnci, Şehir, Saray ve Uğur gibi sinemalar o dönemin koşullarına uygun bir şekilde yerel gazetelerden elde edilen bilgilerle şekillenmeye çalışılmıştır. Özellikle sinemaların kuruluşu, gelişimi ve faaliyetlerinin sona ermesi bu yöntem esas alınarak derlenmesine özen gösterilmiştir. Böylelikle incelenmiş olan

kitap, yıllık, tez ve yerel gazetelerden elde edilen veriler karşılaştırılarak Giresun ilindeki sinema faaliyetlerinin gelişimi analiz edilmeye çalışılmıştır. İçerik ve kapsam açısından incelenen Giresun'daki sinema faaliyetleri çalışması; “Kuruluşundan 1980 Yılına Kadar Giresun Merkez İlçesindeki Sinemalar”, “Giresun’un Diğer İlçelerindeki Sinemalar (1949-1980)” olmak üzere 2 temel başlığa ayrılarak incelenmiştir.

Bu temel başlıklardan “Kuruluşundan 1980 Yılına Kadar Giresun Merkez İlçesindeki Sinemalar” adlı başlık “Pavlidis Sineması”, “Lale (İstiklal/Giresun) Sineması”, “İnci Sineması”, “Yeni Sineması”, “Park Sineması”, “Yıldız Sineması”, “Sahil Sineması”, “Saray Sineması”, “Şehir Sineması” ve “Uğur Sineması” olmak üzere on altı başlık olarak çalışmada yer almıştır. Bu alt başlıklar içerisinde “Lale (İstiklal/Giresun) Sineması” adlı başlık “Yazlık Lale Sineması” ve “Yeni Sinema” adlı başlık ise “Yeni Sinema Yazlık Aile Bahçesi” olarak kendi alt başlıklarına ayrılmıştır. “Giresun’un Diğer İlçelerindeki Sinemalar (1949-1980)” adlı başlık yukarıdaki başlıklardan ayrı olarak tek alt başlıkta incelenmiştir.

Giresun’sa sinema faaliyetlerinin ortaya çıkışı, gelişimi ve şehre olan katkısına ilişkin kaynak taraması yapılmıştır. Elde edilen bilgiler derlenerek bir araya getirilmiştir. Literatür tarama sürecinde sinema faaliyetleri ile ilgili bildirimler, kitaplar ve yerel gazetelerden istifade edilmiştir. Çalışmada Ankara Millî Kütüphanesi, İstanbul Beyazıt Kütüphanesi, Giresun İl Halk Kütüphanesi, Giresun Üniversitesi Hüseyin Hüsnü Tekişik Kütüphanesi ve Bulancak 75. Yıl İlçe Halk Kütüphanelerinden faydalanılmıştır. Araştırmada özellikle Giresun İl Halk Kütüphanesi, Giresun Üniversitesi Hüseyin Hüsnü Tekişik Kütüphanelerindeki kitaplar, Sempozyum bildirimleri ile İstanbul Beyazıt Kütüphanesinde yer alan Giresun ile ilgili yerel gazetelerdeki haberlerden istifade edilmiştir.

BULGULAR

Elde edilen bulgulardan hareketle, ildeki sinema faaliyetleri ile ilgili yerel gazeteler, bildirimler ve kitaplar esas alınarak konular dönemlerine ayrılmıştır. Dönemlerde sinema faaliyetlerinin tarihsel gelişimi ve kurulan sinemaların kentin kültürel durumuna etkisi ağırlıklı tema olarak işlenmiştir.

Kuruluşundan 1980 Yılına Kadar Giresun Merkez İlçesindeki Sinemalar

Pavlidis Sineması

Giresun’da açılan ilk sinema; Rum bir aile olan Pavlidis ailesi tarafından hizmete giren, İyonya tarzı bir mimariyle büyük çevre yolu olan Yeni Yol’un Mezarlık yoluyla kesiştiği köşede Yorgios Pavlidis tarafından 1914 yılında inşa edilmiş, bir sinema binası olan “Kerassunde” olarak da adlandırılan Pavlidis (İstiklal/Lale) Sineması’dır. Sinematograf Dairesi ya da Madam Pavlidis Sineması olarak da bilinen bu sinemanın şehir tarihindeki tek kadın işletmecisi ve aynı zamanda Kaptan Yorgi Paşa’nın kızı olan Madam Herakliya Pavlidi’dir (Balcı, 2012: 136; Gürsoy, 2000: 8; Özsoy, 2023: 9-10, 48, 82, 84-87, 90, 283). Bu sinemanın makineleri Marsilya’dan Pisani Yorgi aracılığıyla, makinisti ise Fransa’dan getirtilmiştir (Menteşeoğlu, 2023: 219; Özsoy, 2023: 84).

Giresun'daki ilk sinema salonu işletmecisinin bir kadın olmasına rağmen 1920'li yılların başlarından 1970'li yılların sonuna kadar sinema işletmeciliği erkekler tarafından yürütülmüştür. Sinemada gösterilen filmler Müslüman ve Gayrimüslim halk tarafından beraberce izlenmiştir. Ancak sosyal hayatın bir parçası olan bu sinema, savaşlar dolayısıyla her iki unsurun da çatışma mekânı hâline gelmeye başlamış, işletilmesi sekteye uğramış, kısa bir zaman sonra âtil hâle gelmiştir. Şehirdeki Rum kabadayıları ve Osman Ağa'nın adamları arasında geçen "sinema baskını" olayı bu çatışmanın kentteki bariz örneğini teşkil etmiştir. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında ise bu sinema aksak bir şekilde işletilmiştir. Bu yıllarda sinemanın kontrolü Rumlardan Türklere geçerek, Pavlidis sinemasının adı İstiklal sineması olarak anılmaya başlamıştır (Balcı, 2012: 137; Özsoy, 2023: 9, 85, 88-91, 197, 202-203, 286, 288; Sarısamam, 1998: 75).

Lale (İstiklal/Giresun) Sineması

Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'un ilk ve tek sineması olan Pavlidis Sineması; "İstiklal Sineması" adıyla anılmaya başlamıştı. Bu dönemde özellikle Işık gazetesinin 1923 yılı sayılarında yer alan haberlerde bu yıllarda sinemada seyyar film gösterilerinin olduğu, herhangi bir görsel imaj kullanılmadan film reklamlarının yapılmaya başlandığı, sinemanın halkın istifadesine sunulduğu dile getirilmiştir (Elmas, 2023: 197; Özsoy, 2023: 83, 90, 93, 96, 106, 119-120, 143; Sarısamam, 1998: 75). Buna karşın İstiklal sinemasının, sinemaya özgü niteliklerini yerine getiremediği, bu dönemde düzensiz bir şekilde işletildiği ve bu nedenle halkı yeterince tatmin etmediği de belirtilmiştir (Özsoy, 2023: 91, 109). 1926 yılında Hüseyin Yılmazok, bu sinemayı birkaç yıllığına kiralamıştır. Sinema 1930 yılında Feridunzade Mehmet Bey'in ailesi ile Dizdarzade Rıza Bey'in kızı Nebile Hanım'ın ve Selanik mübadillerinden Nazife Hanım'ın kontrolünde olmuştur. 1931 yılının Mart ayında ise sinemanın işletmeciliğini Vaizoğulları almıştır. Bu tarihten sonra "Gireson", "Memleket" veya "İstiklal" sinemasının adı "Vaizoğlu Sineması" veya "Lale Sineması" olarak değiştirilmiştir. Ardından 1933-1934 yıllarında ise sinema salonunda tadilat yapılmıştır (Menteşeoğlu, 2023: 220; Özsoy, 2023: 90,121, 240; Şengül, 1998: 323-324).

Lale Sineması giderek, özellikle de 1930'larla birlikte daha hareketli bir sürece girmeye başlamıştır. Bu dönemde Giresun'un tek sineması olan Lale Sinemasında "Hollywood Filmleri" gösterime girerek, sinemada sıklıkla tiyatrolar, konserler düzenlenmiş, "dünya havadisleri" başlığı ile güncel olaylara dair filmler gösterime girmiştir. Sessiz filmlerin yanında sesli filmler de kentte ilk kez 1933 yılından itibaren gösterime girmeye başlanmıştır. Aynı yıl şehre "Türk Filmleri" de girmeye başlamış ve sessiz filmler bir süre daha devam etmiştir. Ayrıca bu dönemde radyonun yeterli ölçüde yaygın olmamasından dolayı Lale Sineması'nda; haber filmleri, anlatı filmleri, belgesel spor yayıncılığı türü filmler, sosyal ve politik olaylarla ilgili filmler, sesli film gösterileri ve maçlar izlenmiştir (Menteşeoğlu, 2023: 220; Özsoy, 2023: 94, 96, 100, 102-108, 120, 144). Giresun kültür tarihinde kurumsal sinema olarak yer edinen Lale sineması, 1960'lı yılların başında da 600 kişilik kışık kapasitesi ile faaliyetlerine devam etmiştir. Bu dönemde 1960 ihtilaliyle birlikte kentin eski sineması olan Lale sineması dışında, DP'ye yakınlığıyla bilinen Muzaffer Güvenç'e ait sinemalar da dâhil tüm sinemalar kapatılmıştır. Bir süre sonra kentte modern anlamda birçok sinemanın açılmasıyla birlikte Lale sineması, sinemalar arası rekabetin bir parçası hâline gelmiş ve zamanla önemini kaybetmeye başlamıştır. Ardından bu sinemayı 1973 yılında Kaya Büyükaş, Ali Aslan ve bir kişi daha

olmak üzere üç ortak devralarak, sinemasının adını Uğur Sinemasına çevirmişlerdir (Elmas, 2023: 197; Gülşen, 2014: 71; Güzel, 1968: 203, 232, 263; Menteşeoğlu, 2023: 222; Özsoy, 2023: 127, 206).

Yazlık Lale Sineması

Giresun'da yazlık sinema ilk olarak 1936 yılında Millet Bahçesi'nde o dönem Lale Sinemasının işletmecisi olan Mehmet Faiz Bey tarafından açılmıştır. Aynı zamanda Lale Sinemasının yazlık aile bahçesi olan bu sinema, faaliyete geçmesiyle birlikte yıl boyunca kesintisiz bir şekilde işlemeye başlamıştır. Dolayısıyla kışlık sinemaya göre mahalle kültürüne daha yakın olmuştur (Güzel, 1968: 203, 232; Menteşeoğlu, 2023: 222; Özsoy, 2023: 115, 117). Lale sinemanın 1960'lı yıllarda yazlık kapasitesi 600 kişilik olup, bu sinema 1965 yaz sezonunda, yazlık Tepebaşı'ndaki bahçeye taşınmıştır. Perdeleri caddeye paralel olan bu yazlık sinemanın aynı zamanda masaların sıralandığı birinci mevkiinin üstü de kapalı konumda olmuştur. Akabinde 1968 yaz sezonunda, yazlık aile bahçesini Vaizoğulları kendi bahçesine taşımıştır. Nihayetinde yazlık bahçe birkaç yıl çalıştırdıktan sonra kapanmıştır (Gülşen, 2014: 71; Güzel, 1968: 263; Menteşeoğlu, 2023: 222).

İnci Sineması

Samsunlu Muzaffer Güvenç, 1940'lı yılların sonunda Giresun'da yeni bir sinema açma girişimlerinde bulunarak, Fevzi Paşa Caddesi'ndeki Konferans Salonu'nu sinema binası olmaya uygun görmüş ve binayı Özel İdare'den kiralamıştır. Ardından salonun sinema olarak düzenlenmesini yaptırmıştır. Nihayetinde 1949 yılı başlarında, binayı "İnci Sineması" adıyla hizmete sokmuştur. Bu sinemanın hizmete girmesiyle birlikte kentte Lale sineması ile rekabet ortamı oluşmuştur (Menteşeoğlu, 2023: 220; Özsoy, 2023: 123-124). Sinema açılışından yedi, sekiz ay sonra, sinema yangın tehlikesi geçirmiş ve yangına önlem olarak, makine dairelerinde çubuk duş bulundurulmasını belediye şart koşmuştur. Sinemada duş tavandan üst bobinle irtibatlı bir şekilde olup, vanası makiniste en yakın yerde konumlanmıştır. Bu vana filmin yanması hâlinde açılıp, söndürülme işlevi görmüştür. Ardından Muzaffer Güvenç, bu kısa süreli olan sinemanın yerine 1950'de yeni bir sinema açılması için girişimlerde bulunmuştur (Menteşeoğlu, 2023: 220-221; Özsoy, 2023: 125).

Yeni Sinema

Giresun'da 1949 yılı sonunda Muzaffer Güvenç tarafından İnci Sineması Özel İdare'den devralınmıştır. Mülkiyeti sadece Özel İdare'nin kontrolünde olan bu sinema restore edilip, daha cazip ve modern hâle getirilerek, 1950 yılında Sinemalar Caddesi olarak da bilinen Çınarlar Mahallesi'nden Sokakbaşı'na inen cadde üzerinde Yeni Sinema olarak faaliyete geçirilmiştir. Sinemanın idare müdürlüğünü ise Mustafa Sayın yapmıştır. Ardından sinemaya İstanbul'dan yeni bir makine sipariş edilmiştir. Sinemanın ilk makinisti olan Arman ise makinenin monte edilmesi için müessese tarafından gönderilmiştir. Akabinde monte işleri tamamlandıktan sonra Arman, makinistliği Yusuf Seymen'e devretmiştir (Giresun Valiliği, 1974: 88; Güzel, 1968: 203, 232; Menteşeoğlu, 2023: 221; Özsoy, 2023: 125, 143, 149, 244; Yılmaz, 2019: 195).

Bu sinema özellikle fındık mevsimlerinde Giresun tiyatro ve konser topluluklarının akınına uğramış, toplulukların tercihli yeri hâline gelmiştir. Buraya gelen sanatçılar, Güvenç'in

yakın ve samimi dostları olup, sinema aynı zamanda Muzaffer Güvenç'in sinemayı ve sinema kültürünü Giresun'a benimsetmesinin ilk adımı olmuştur. Dolayısıyla Güvenç, yeteneği, disiplini ve becerisiyle, Giresun'da halk tarafından kendisine "Sinemacılar Kralı", "Sinema Patronu" ve "Kentin Babası" denilmiştir (Menteşeoğlu, 2023: 221; Özsoy, 2023: 166-167,290). Giresun'da 1960'lı yılların başında Lale sinemasının yanı sıra bu sinemanın kışlığı da faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Bu sinemanın kışlığı 580 kişilik kapasiteli olmakla birlikte, Lale sinemasında Türk filmleri gösterilirken bu sinemada yabancı filmler ağırlıkta gösterilmiştir. Bu yıllarda Yeni sinemanın biletçisi lakabı Emin Ağa olan Emin Özkundakçı olup, burada Rıfki Turan da görev yapmıştır. Bir süre sonra Fevzi Paşa Caddesi'nin genişletilmesi için yapılan istimlâklerde, sinema istimlâk alanına giriyordu. Zira istimlâk nedeniyle sinema 1975 yılında kapanmıştır (Gülşen, 2014: 71; Güzel, 1968: 263; Menteseoğlu, 2023: 221; Özsoy, 2023: 144, 195, 272).

Yeni Sinema Yazlık Aile Bahçesi

Yeni Sinemanın yazlığı, Çınarlar Mahallesi kışlık sinemanın bitişiğindeki Çocuk Esirgeme Kurumu'na ait bahçede 1950 yılında açılmıştır. Sinemanın gişesi ve giriş kapıları çınar ağaçlarının bulunduğu bahçede olup, sinemada birinci, ikinci ve üçüncü mevkilere açılan üç ayrı giriş kapısı yer almıştır. Makine dairesi ile masalar ve koltuklar caddeye bakan yüzde sıralanmış, birinci mevkiinin üstü kapalı konumda olmuştur (Elmas, 2023: 197; Güzel, 1968: 203, 232; Menteseoğlu, 2023: 222). O dönem 38 masa ve dört kişilik bir locası olan sinemada birkaç yıl sonra yeni düzenlemelere gidilerek, perdesi kışlık sinemanın duvarına yerleştirilmiştir. Gişe ve giriş kapısı da cadde üzerine alınarak, bahçeye de kışlığın antresinden girilmiştir. Akabinde 1970'li yılların ortalarında kısa bir süreliğine kentin tek yazlık bahçesi olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Nihayetinde 900 kişilik kapasitesi olan bu yazlık aile bahçesi, 1977 yılının yaz sezonundan hemen sonra kapanmıştır (Gülşen, 2014: 71; Güzel, 1968: 263; Menteseoğlu, 2023: 221-222; Özsoy, 2023: 256, 258).

Park Sineması

Bu yazlık sinema, Millet Bahçesi'nde 1960 yılında hizmete açılmıştır. Sinema; profesyonel eleman eksikliği, donanım yetersizliği ve kentteki diğer büyük sinema salonlarıyla rekabet edememe gibi nedenlerden dolayı kısa bir süre sonra 1960 yılı sonunda kapanmıştır (Özsoy, 2023: 136, 149-150).

Yıldız Sineması

Bu yazlık sinema, Millet Bahçesi'nde daha önce Park sineması olan sinemanın yerine Ekim 1960'da kurulmuştur. Bu sinema, Tüccar Remzi Eminoğlu ve Fiskobirlik eski memurlarından H. Karaca tarafından işletilmiştir (Karadeniz Postası, 1960: 3; Özsoy, 2023: 136, 149, 151, 153). Ardından Giresun halkı tarafından Dominik Hasan lakabı verilen Hasan Gedik, evini satarak bu sinemaya ortak olmuştur. Ancak bu sinema da tıpkı Park sineması gibi büyük salonlarla rekabet edememiş ve iki sezon ayakta kaldıktan sonra kapanmıştır (Özsoy, 2023: 136, 149, 151).

Sahil Sineması

Sahil sineması, 1962 yılında yazlık sinema olarak üç ortak tarafından Hafız Avni Ögütçü Sokak'ta açılmıştır. Bu sinema aynı zamanda kışlığı açılmadan önce faaliyete geçirilen

yazlık sinema özelliği göstermiştir. Ardından 1963 yılında önceleri han olan binada sinemanın kışlığı da faaliyete geçirilmişse de ancak 1964 yılında kapatılarak, sinemanın işletmeciliğini Muzaffer Güvenç ve Eyüp Güvenç almışlardır (Elmas, 2023: 197; Menteşeoğlu, 2023: 221-222; Özsoy, 2023: 136, 149).

Saray Sineması

Kısa süre faaliyet göstermiş olan Sahil sineması, 1964 yılında kapatılarak işletmeciliğini Muzaffer Güvenç ile Eyüp Güvenç almışlardı. Bu sinemanın yerine aynı yıl içinde adı geçen kişilerce “Saray Sineması” adıyla yeni bir sinema hizmete açılmıştır. Ancak 1967 yılı yaz sezonu sonunda sinemanın yazlığı kapatılmıştır (Elmas, 2023: 197; Giresun Valiliği, 1974: 88; Menteşeoğlu, 2023: 221-222; Özsoy, 2023: 149; Yılmaz, 2019: 195). Böylelikle bu tarihten itibaren Saray sineması sadece 700 kişilik kapasitesiyle kışlık sineması özelliği göstermiştir (Gülşen, 2014: 71; Güzel, 1968: 203, 263).

Bu dönemde pahalı olmamasından dolayı Saray sineması, daha çok esnaf ve köylüler tarafından tercih edilmiştir. Bu sinemada ağırlıklı olarak Türk ve macera filmleri gösterilmiştir (Özsoy, 2023: 142-143). Nihayetinde bu kışlık sinema, Muzaffer Güvenç’in halefleri Birsen Güvenç ve Oğulları Kolektif Şirketi adına 1982 yılına kadar işletilmiştir (Elmas, 2023: 197; Menteşeoğlu, 2023: 221; Özsoy, 2023: 273). Ardından bu sinemanın olduğu yere bir cami inşa edilmiştir (Özsoy, 2023: 272).

Şehir Sineması

Giresun'da 1967 yılında Hacı Hüseyin Mahallesi Sokakbaşı mevkiinde bulunan tamirhane arsasına yani Özel İdare Kültür Sitesi'nin olduğu alanda modern anlamda bir sinemanın yapılmasına karar verilmiştir. Bunun için binanın elektrik, kalorifer ve sıhhi havalandırma projeleri, Bayındırlık Müdürlüğü elemanları tarafından hazırlanmıştır. Ancak Giresun Valisi Ali Rıza Aksu'nun yan arsanın satın alınarak sinema arsasına dâhil edilmesini istemesi, sinema arsası yanından geçen yolun daraltılmaması için talimatlarda bulunması ve arsanın kamulaştırılmaması gibi nedenlerden dolayı sinema inşaatı bir yıl gecikmeye uğramıştır. Bu süreç içerisinde sinemanın inşaatına başlanmış olunmasına rağmen maddi imkânsızlıklardan dolayı çalışmalar yavaş bir şekilde ilerlemiştir. Belediyeye külfet oluşturan bu sinema inşaatı için başka yöntemler denenmiştir. Bu bağlamda sinemanın otel ve turistik tesis olması için Turizm Bakanlığı ile temasa geçilmiştir. Sinema inşaatının başlatılması ile birlikte, son kısım inşaat çalışmaları ihale edilerek, 1968 yılında sinema binasının tamamlanması amaçlanmıştır (Dervişoğlu ve Kabacaoğlu, 2019: 248; Gündüz, 1967: 1; Menteşeoğlu, 2023: 221).

Dr. Ali Naci Duyduk'un Belediye Başkanlığı döneminde belediyenin 1968 yılında sinema binası için 125 826 lira masraf yapmasına rağmen sinemanın tamamlanması 1969 yılına aksamıştır. Bu yıl içerisinde sinema olarak kullanılan ve Sokakbaşı'nda bulunan bina ise Aralık 1966'dan beri Belediye ve İl Özel İdaresi'nin ortak malı idi (Dervişoğlu ve Kabacaoğlu, 2019: 263, 269; Giresun Valiliği, 1974: 88; Gündüz, 1966: 1; Gündüz, 1970: 1; Menteşeoğlu, 2023: 221; Yılmaz, 2019: 195). Bu tarihte mevcut olan sinema binası, Vali Atıf Sefa Tahıl'ın Belediye Başkanlığı vekâletinde bulunduğu sırada inşa edilmişti. Bunun yanı sıra sinema binasının bazı eksiklikleri bulunmakta idi. Bu eksiklikleri gidermek için Belediye'nin binaya 500 bin lira

ödenek aktarması gerekiyordu (Gündüz, 1969: 1; Yılmaz, 2019: 195). Bu yüzden belediye, 1969 yılı Şubat ayı başında bütçe sıkıntısı dolayısıyla sinema binasında olan hisselerini Özel İdare'ye satmayı planlamıştır (Gündüz, 1969: 1; Yılmaz, 2019: 195). Ancak 13 Şubat 1969 tarihinde Belediye Encümeni'ndeki Naci Çimşid ve üyelerin "Belediye'nin parası yoksa elindeki arsaları satsın" şeklindeki (Gündüz, 1969: 1) konuşmaları dolayısıyla Belediye Meclisi, sinema binasının Özel İdare'ye satışına onay vermemiştir (Dervişoğlu ve Kabacaoğlu, 2019: 269; Gündüz, 1969: 1; Yeni Giresun, 1969: 1; Yılmaz, 2019: 195-196).

Belediye Meclisi'nde tartışmalara konu olan sinema binasının sinema makineleri dışındaki tüm eksiklikleri, Kasım 1969'da tamamlanmıştır. İhaleye çıkartılmış olan yazlık ve kışlık sinema salonu, düğün ve pasta salonları bulunan binanın makinelerini, ihaleyi alan firmanın kurması şartını koşmuştur. Bina için isim arayışlarına girilerek, bir yerel gazete tarafından düzenlenmiş kampanyada isminin şehir sineması olması halkoyu ile belirlenmiştir (Dervişoğlu ve Kabacaoğlu, 2019: 263; Gündüz, 1969: 1; Yeni Giresun, 1969: 1; Yılmaz, 2019: 196). Bu sinema binası 700 kişilik kapasitesi olup, bina içerisinde kalorifer ve soğuk hava tertibatı mevcut olmuştur. Ayrıca sinemanın teras katı sinemanın yazlığı olup, arka planda localar yer almış ve salon ile balkon maroken koltuklu özellik göstermiştir. Ancak sinemanın yazlığı faaliyete geçirilmemiştir. Bu sinema binasının 2 dükkân da dâhil olmak üzere tüm alanı 90 000 lira muhammen bedel ile (Dervişoğlu ve Kabacaoğlu, 2019: 263; Gündüz, 1969: 1; Yılmaz, 2019: 196) 13 Aralık 1969 tarihinde açık arttırma ile kiraya verilmesi planlanmıştır (Dervişoğlu ve Kabacaoğlu, 2019: 263; Gündüz, 1969: 1; Yılmaz, 2019: 196).

Yapılan açık arttırmada ise en yüksek fiyatı, sinema işletmeciliği konusunda deneyimli olan Muzaffer Güvenç vermiştir (Dervişoğlu ve Kabacaoğlu, 2019: 263; Gündüz, 1969: 1; Menteşeoğlu, 2023: 222; Yılmaz, 2019: 196). Sinemanın ekran ve perdesi için 22 Ocak 1970 tarihinde 33 000 lira muhammen bedeli zarf usulü ihale edilmiştir. Bu yöntem ile ihale edilmiş olan sinema binasının Mayıs 1970'de açılması planlanmıştır (Dervişoğlu ve Kabacaoğlu, 2019: 263; Gündüz, 1970: 1; Yılmaz, 2019: 196). Nihayetinde sinema binası 2 Mayıs 1970 tarihinde modern, lüks ve şık sinema olarak da nitelendirilen "Şehir Sineması" olarak hizmete girmiştir. Sinemanın açılış gününde "Kara Güneş" adlı bir Amerikan filmi gösterime girerek, bu şekilde açılmış olan sinema binası, Giresun halkı tarafından büyük bir ilgi görmüştür. Bu sinemanın açılmasıyla birlikte kentteki sinemalar arasında rekabet ortamı hızlanmıştır (Gündüz, 1970: 1; Özsoy, 2023: 139-141, 149; Yılmaz, 2019: 196).

Bu rekabet ortamı bağlamında Şehir sineması, Saray ve Lale sinemalarına nazaran daha pahalı ve lüks olmasından dolayı ağırlıklı olarak elit, zengin insanların tercihi olmuştur. Sinemada o dönem 18.30 matinesi en seçkin matine olup, genellikle yabancı filmler gösterilmiştir. Bu arada Muzaffer Güvenç'in 1972 yılında ölümünden sonra sinemanın işletilmesi halefleri Birsen Güvenç ve Oğulları Kolektif Şirketi adına sürdürülmüştür. Sinemanın müdürlüğünü ise yıllardır sinemaya hizmet vermiş olan Muzaffer Uzun yürütmüştür. Sinemanın 12 Eylül 1980 askeri darbesinden hemen sonra dönemin valisi Fehmetin Altun tarafından kültür sitesine dönüştürülmesi gündeme getirilmiştir. Her ne kadar bu duruma sinema işletmecileri karşı çıkmışlarsa da Kültür Sitesi açılacağı gerekçesiyle sinema 1990 yılında kapatılmıştır. Bu durum kent halkı tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Sinemanın olduğu yer bir süre Kültür Sitesi olarak faaliyet göstermiştir. Günümüzde ise bir otopark yeri olarak kullanılmaktadır (Menteşeoğlu, 2023: 221-222; Özsoy, 2023: 141-142, 269-272).

Uğur Sineması

Giresun'da 1973 yılında Lale Sinemasını üç ortak devralmış ve bu sinemada isim değişikliğine gidilerek adı Uğur Sinemasına çevrilmişti (Elmas, 2023: 197; Menteşeoğlu, 2023: 222; Özsoy, 2023: 127). Ardından sinemanın mülkiyeti Yalçın Hattat'a geçmiştir. Daha sonra binayı Fatih Mehmet Kitapçı devralmıştır (Menteşeoğlu, 2023: 222). Bu dönemde Giresun'daki sinemalar toplumsal ve kültürel anlamda hızla değişmeye başlamıştır. Dolayısıyla TV'nin gelişi, 12 Eylül 1980 darbesinin öncesi ve sonrasında yaşanan baskı ve çatışma ortamı, pornografik film furyası gibi nedenlerle sinemalar atıl hâle gelmeye başlamıştır. Bu durumdan Uğur sineması da etkilenmiştir. Zira sinemada pornografik filmler gösterilmiş ve halk sinemaya rağbet etmemeye başlamıştır (Özsoy, 2023: 127-128, 263).

Bu sinemanın yazlığı, Yeni yol üzerindeki Tekel binasının karşısındaki bahçede 1976 yılında hizmete açılmıştır (Menteşeoğlu, 2023: 222; Özsoy, 2023: 258). Yazlık sinemada Hababam Sınıfı serisi gösterime girmiştir (Özsoy, 2023: 158). Ancak yazlık da birkaç yıl çalıştırılabilmiştir. Ayrıca yazlık, kentte hizmet veren son yazlık sinema olması bakımından önem arz etmiştir. Böylece yazlığın kapatılmasıyla kentte yazlık sinemalar tarihe karışmıştır (Menteşeoğlu, 2023: 222-223). Nihayetinde ilk adıyla Pavlidis/İstiklal/Lale ve en son adıyla Uğur sineması olan kentin ilk sinema binası, tüm fonksiyonları ile 1998 yılında kapanmıştır (Menteşeoğlu, 2023: 222; Özsoy, 2023: 263, 275, 280). Bir süre sonra Poyraz AVM olarak yeniden faaliyete geçirilmiştir. Günümüzde ise bu bina, Sinema AVM olarak kent hayatında yerini almıştır (Özsoy, 2023: 280).

Giresun'un Diğer İlçelerindeki Sinemalar (1949-1980)

Giresun'da merkez ilçesinin dışında diğer ilçelerde de birçok sinema hizmete girmiştir. Öncelikle 1949 yılında Tirebolu'da Ali Bektaş tarafından yazlığı ve kışlığı 500 kişilik kapasiteli İpek Sineması adında bir sinema hizmete girmiştir. Ardından yine Tirebolu'da aynı yıl Şakir Kozluca tarafından yazlık ve kışlığı 600 kişilik kapasitede olan Harşit Sineması faaliyete geçirilmiştir (Gülşen, 2014: 71; Güzel, 1968: 263; Özsoy, 2023: 129, 131, 180). Tirebolu'dan sonra Bulancak'ta 1950 yılında Ahmet Özcan tarafından bir yazlık sinema işletilmiştir. Akabinde bu yazlık sinemanın bulunduğu arsa üzerine bir sinema binası inşa edilmiştir. 1960'lı yıllarda merkezde olduğu gibi sinema salonu olmayan ilçelerde de sinema salonları artmaya başlamıştır. Bu doğrultuda inşa hâlindeki Bulancak Sineması 1963 yılında kışlığı ve yazlığı 500 kişilik kapasitesiyle hizmete girmiştir (Gülşen, 2014: 71; Güzel, 1968: 263; Özsoy, 2023: 131, 134, 138, 180). 1965 yılına gelindiğinde merkez ilçede yazlık ve kışlık olarak çalışan üç sinema ile birlikte, ilçelerdeki sinemalar da eklendiğinde Giresun sınırları içerisinde toplam 9 adet sinema daha faaliyet göstermiştir (Güzel, 1968: 232, 263; Özsoy, 2023: 134, 154). Bu dönemde Espiye'de Yeni ve Emek Sineması olarak iki sinema mevcut iken, Keşap'ta bir kümes sinemaya çevrilmiş ve 1969'da Alucra'da Turgut Çıtıröğlu tarafından Belediyeye ait Arzu Sineması (Sinema Turgut) faaliyete geçirilmiştir (Özsoy, 2023: 138, 154-155, 213).

Giresun'un ilçelerinde 1970'li yılların hemen başında Tirebolu'da Taner Kademoğlu tarafından modern anlamda Renk Sineması, Dereli'de Sinemacı Aziz Bayrak tarafından Aksu Sineması hizmete açılmıştır (Özsoy, 2023: 139, 157, 181, 193, 213). 1973 yılı itibarıyla Bulancak, Tirebolu ve Espiye ilçelerinde ikişer, Keşap hariç diğer ilçelerde birer sinema mevcut olmuştur (Giresun Valiliği, 1974: 88; Gülşen, 2014: 71). Bunlardan birisi de

Şebinkarahisar'daki 350 kişilik kapasiteli kışık sinema olup, o dönemde Görele'de 150 kişilik kışık ve Dereli'de 800 kişilik kışık sinemaları Belediyeye ait olmuştur (Gülşen, 2014: 71; Güzel, 1968: 263). 1974 yılında ise Bulancak ve Keşap belediyeleri tarafından iki yeni sinema daha faaliyete geçirilmiştir. Bu ilçelerdeki sinemaların çoğu 1980'li yıllara kadar faaliyetlerine devam etmekle birlikte, düğün salonu olarak da kullanılmaya başlanmıştır (Giresun Valiliği, 1974: 88; Özsoy, 2023: 180-181, 213). Genel olarak merkeze uzak ilçelerdeki sinema salonları ile merkezdeki sinema salonlarının işleyiş biçimi teknik ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle farklılıklar göstermiştir (Özsoy, 2023: 193, 213).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada, Giresun ilinde 1914-1980 yılları arasındaki sinema alanındaki gelişmelerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada tezler, bildirimler ve özellikle yerel gazetelerden elde edilen verilere göre Giresun'da başlangıçta zor koşullarda gelişen sinema faaliyetlerinin zamanla iyi duruma getirildiği, kentte modern anlamda sinemaların kurulduğu ve sinemaların modernleştirilmesi için önemli ölçüde mücadele edildiği sonucuna varılabilir. Bu doğrultuda Giresun; sinema ile 20. yüzyılın başında azınlıkların öncülüğünde tanışmaya başlamıştır. Yine sinema, Giresun'da Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ilgi görmeye başlamıştır. 1960'lı yıllardan itibaren sinema salonlarında artış görülmüştür. Bu artışın arkasında ise şehirde gelişen ulaşım ağı, kentleşme, fabrikalaşma ve sendikal faaliyetlerin artması doğrudan ilişkili olmuştur. Dolayısıyla bu gelişmeler sinemadaki rekabet ortamını da tetiklemiştir. Özellikle 1970'li yıllardan itibaren şehrin tek eğlence mekânı neredeyse sinemalar olmuştur.

Giresun'da; 1914-1950 yılları arasında merkez ilçesinde tek sinema hâkim iken, 1950-1980 yılları arasında sinema sayılarında önemli ölçüde artış gerçekleşmiştir. Zira merkez ilçede klasik Lale sinemasının yanında İnci, Park, Yıldız, Sahil, Şehir ve Uğur gibi modern anlamda sinemalar hizmete girmiştir. Diğer ilçelerde ise İpek, Harşit, Bulancak, Yeni, Emek, Arzu, Renk ve Aksu gibi sinemalar açılmıştır. Ancak her ne kadar bu artışlara karşın maddi imkânsızlıklardan ötürü Giresun'un gerek merkez ilçesinde ve gerekse diğer ilçelerinde sinema yapımı ve çalışmaları yavaş bir şekilde ilerleme kaydetmiştir. Bir başka açıdan merkez ilçedeki sinema salonlarının ve merkeze uzak ilçelerdeki sinema salonları arasında ekonomik ve teknik sorunlar nedeniyle işleyiş biçimi açısından farklılıklar gözlemlenmiştir.

Giresun'da 1960'lı ve özellikle 1970'li yıllar boyunca sinemalar sosyalleşmenin dışında siyasi gelişmelerin de odak noktası hâline gelmeye başlamıştır. Bu bağlamda bu yıllarda Giresun sineması sendikal mücadelelerin, sağ-sol çatışmalarının odağı hâline gelerek, sinemalarda bu dönem boyunca politik filmler gösterilmeye başlanmıştır. Böylelikle sinemalarda siyasallaşma süreci hızlanmıştır diyebiliriz. Bu dönemde şehirdeki sinemalar siyasi gruplara göre de şekillenmiştir. Özellikle Saray sineması köylülerin, esnafın ve ülkücülerin rağbet ettiği mekân iken, Şehir sineması ise elit, varlıklı kesimin ve sol grupların tercih ettiği sinema mekânı olmuştur. Öte yandan Giresun'daki sinema salonları, 1970'li yılların sonlarına doğru Televizyonun gelişi, pornografik filmlerin ve videokasetlerin yaygınlaşması şehirdeki sinema-toplum ilişkisini zayıflatmıştır. Bu tür gelişmeler hâliyle sinemanın şehirdeki etkinliğini azaltmaya başlamıştır. Giresun halkı bu dönem itibarıyla eğlence ve sosyal faaliyetlerini

sinemalardan ziyade özellikle de televizyonun yaygınlaşmasıyla evlerde geçirmeye başlamıştır. Her ne kadar halkın sinemaya olan ilgisini arttırmak için sinema salonlarında düğün ve kına gecesi gibi sosyal amaçlı faaliyetler yapılmaya başlanmışsa da 1980'li yıllardan itibaren hem sinema sayılarında hem de sinemaya olan ilgilerde olabildiğince azalma gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak; Giresun'da sinema faaliyetleri Cumhuriyet dönemi ile gelişmeye başlamıştır. Bu dönemin ilk yıllarından 1960 yılına değin sinema hizmetleri modern hâle getirilmesi için uğraş verilmiştir. Ancak esaslı gelişmeler 1960-1980 yılları arasında gerçekleşmiştir. Bu dönem itibarıyla her ne kadar bina, yer ve istimlâk sorunları belirgin bir şekilde görülmüş ise de Giresun'a çok sayıda sinema salonu kazandırılmıştır. Bu sinemaların artışı ve buradaki faaliyetler sayesinde Giresun; sosyal, kültürel ve hatta siyasi sahada önemli bir il hâline gelmeye başladığı söylenebilir. Bu dönem, 1980 sonrası Giresun'daki sinema faaliyetlerinin laboratuvarını teşkil etmiştir. Ancak gerek 1980 ve özellikle 1990 yıllarında Giresun'daki bu faaliyetler, 1960-1980 yılları arasındaki dönem kadar canlılık gösterememiştir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Bu araştırma yerel gazetelerden ve bazı eserlerden elde edilen bilgilere göre hazırlandığından dolayı yeni kaynaklara ulaşıldıkça benzer çalışmalar yapılabilir.
- Araştırma birtakım kaynaklardan elde edilen verilerin bir araya getirilmesi ile ele alındığından, sinema yönü ile Giresun'un bu dönemine ilk kez değinildiğinden dolayı yeni bilgilerin elde edilmesiyle birlikte ildeki sinema alanında daha kapsamlı araştırmaların yapılması, konunun genişlemesi açısından tavsiye edilebilir.

Yazarlık Katkısı

Bu araştırma tek yazarlı olarak yürütülmüştür.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma için etik kurul izni gerekmemektedir.

KAYNAKÇA

- Alaca, E. (2024). Türkiye'de imparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde ortaöğretim programları üzerine bir değerlendirme. *Asya Studies*, 8(29), 1-14. <https://doi.org/10.31455/asya.1494151>
- Balcı, S. (2012). *Giresun rumları ve gayrimüslim bir belediye başkanı: kaptan yorgi konstantinidi paşa*. Libra Yayınları.
- Dervişoğlu, T., & Kabacaoğlu, M.G. (2019). *Giresun belediyesi ve başkanları (1869-2014)*. (Ed. S. Balcı & G. İltar). Giresun Belediyesi Yayınları.
- Elmas, N. (2023). Giresun'da kültür ve sanat (Ed. O. Karaman & M. Fatsa). *Cumhuriyetin 100. Yılında Giresun (Merkez İlçe)* İçinde (s. 194-203). Giresun Belediyesi Kültür Yayınları.
- Giresun Valiliği Yayınları. (1974). *Ankara: Cumhuriyetin 50. yılında Giresun 1973 il yyllığı*.
- Gül, Z. (2019). *Giresun yol hikâyeleri*. Ayrıntı Yayınları.

- Gülşen, A. (2014). *Giresun'da sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel yaşam (1945-1960)* (Tez No.: 375249) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Gündüz (1966). "Sokakbaşı'ndaki sinema inşaatına özel idare ortak oluyor". 5 Aralık 1966, 4309.
- Gündüz (1969). "Belediye sinema inşaatının ikmal için 500 bin lira daha lazım!". 6 Şubat 1969, 4976.
- Gündüz (1969). "Belediye sinema inşaatının özel idare'ye devredilmek istenmesi günün konusu oldu". 7 Şubat 1969, 4977.
- Gündüz (1969). "Belediye'nin başladığı sinema binası inşaatı özel idare'ye mi devredilecek?". 3 Şubat 1969, 4973.
- Gündüz (1969). "Sinema güvenç'e ihale edildi". 17 Aralık 1969, 5236.
- Gündüz (1969). "Sinema inşaatındaki belediye hissesinin özel idare'ye satılmasından vazgeçildi". 12 Şubat 1969, 4981.
- Gündüz (1969). "Sinema-düğün salonu kiraya veriliyor". 1 Aralık 1969, 5225.
- Gündüz (1969). "Sokakbaşı'ndaki sinema binası kiraya veriliyor". 20 Kasım 1969, 5216.
- Gündüz (1969). "Şehrimizde inşa edilen sinema kiraya veriliyor". 15 Kasım 1969, 5212.
- Gündüz (1970). "Şehir sineması ilgi gördü". 4 Mayıs 1970, 5350.
- Gündüz (1970). "Şehir sineması açılışı gecikti". 20 Mart 1970, 5312.
- Gündüz (1970). "Şehir sineması açılıyor". 21 Nisan 1970, 5339.
- Gündüz (1967). "Belediye sinemasının diğer kısım inşaatlarının projesi hazırlanıyor". 2 Mayıs 1967, 4429.
- Gürsoy, A. (2000). *Tek parti döneminde Giresun'da eğitim (1923-1950)* (Tez No.: 94078) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Güzel İstanbul Matbaası. (1968). *Ankara: Giresun 1967 il yillığı*.
- Karadeniz Postası. (1960). "Müjde! müjde! yıldız sineması açılıyor". 19 Ekim 1960, 454.
- Menteşeoğlu, H. G. (2023). Giresun'da kültürel kurumlar (Ed. O. Karaman & M. Fatsa). *Cumhuriyetin 100. Yılında Giresun (Merkez İlçe) İçinde* (s. 204-224). Giresun Belediyesi Kültür Yayınları.
- Özsoy, M. (2023). *Pavlidis'ten uğur'a giresun'da sinemanın toplumsal tarihi (1914-1990)-yeni sinema tarihi çalışmaları, yöntemler-yaklaşımlar*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Sarısaman, S. (1998, 30-31 Mayıs). *Giresun basınına göre cumhuriyetin ilk yıllarında giresun'da sosyal, kültürel ve ekonomik hayat*. Giresun Kültür Sempozyumu Bildiriler II, İstanbul, Türkiye.
- Şengül, A. (1998, 30-31 Mayıs). *Türk kültür tarihi çerçevesinde Giresun'un sosyal hayatında tiyatro faaliyetleri (1923-1933)*. Giresun Kültür Sempozyumu Bildiriler II, İstanbul, Türkiye.
- Yeni Giresun* (1969). "Belediye meclisi özel idare'nin talebini kabul etmedi". 13 Şubat 1969, 10862.
- Yeni Giresun* (1969). "Yeni inşa edilen sinema kiraya veriliyor". 15 Kasım 1969, 11233.
- Yılmaz, A. (2019). *Dr. Ali Naci Duyduk'un hayatı ve faaliyetleri* (Tez No.: 563294) [Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, H. (2024). Cumhuriyet dönemi bulancak'ta eğitim faaliyetleri (1923-1960). *Asya Studies*, 8(30), 249-262. <https://doi.org/10.31455/asya.1582947>